

DE SUBTIELE KRACHT VAN GEESTELIJK MISBRUIK

Inhoud

Deel I

Geestelijk misbruik en de slachtoffers 9

Inleiding – Hartenkreet 11

1. ‘Help me...’ 17
2. Geestelijk misbruik is niet nieuw 31
3. Misbruikte christenen 47
4. De voorgeschiedenis 61
5. De kenmerken 73
6. Geen uitweg 87
7. Misbruik en de Bijbel 97
8. Opnieuw tot slachtoffer gemaakt 115

Deel II

Foute leiders en waarom ze gevangen zitten 129

Inleiding – Jezus en leiders 132

9. ‘Omdat ik voorganger ben. Daarom!’ 135
10. ‘Je kunt mij vertrouwen’ 147
11. Het draait allemaal om imago 159
12. Muggenziften 169
13. Een godsdienstig juk 179
14. ‘Verboden toegang’ 189
15. De verbreiding van ‘het evangelie’ 199
16. Mensen worden verslonden 209

Deel III

Het herstel na misbruik 219

Inleiding – Herstel 221

17. Ontsnappen uit een geestelijke val 223
18. Vernieuwing van het denken 237
19. Waar gaat het nu eigenlijk om? 249

- 20. Eén reactie: vluchten 263
- 21. Een tweede reactie: vechten 277

Slotwoord

Een woord aan de daders van geestelijk misbruik 291

Deel 1

Geestelijk misbruik en de slachtoffers

Inleiding

Hartenkreet

David Johnson:

De onbekende vrouw die aan het einde van de dienst naar voren kwam voor gebed had een blik in haar ogen die mij nogal verraste. Haar ogen waren betraand en ze leek erg gespannen. Wat ik bij haar zag, was angst. Toen ze begon te spreken, bleek waarvoor ze bang was: ze was bang voor *mij!*

Ik vroeg me direct af wat ik gezegd of gedaan kon hebben waardoor deze eenvoudige stap zo traumatisch voor haar was. Maar tijdens ons gesprek beseftte ik dat ze niet bang was voor mij persoonlijk, maar voor datgene wat ik vertegenwoordigde. Ik was voorganger, iemand met gezag. En niet zomaar een gezagsdrager, nee, iemand met *geestelijk* gezag, een ‘vertegenwoordiger van God’. Vreselijk! Naar mij toekomen voor gebed was één van de moeilijkste en dapperste dingen die ze ooit had gedaan.

Toen ik later nadacht over deze ontmoeting, realiseerde ik me dat ze de kenmerken vertoonde van iemand die misbruikt is. Bij haar ging het echter niet om seksueel, lichamenlijk of emotioneel misbruik. Ze was geestelijk misbruikt. En misschien is dat wel ernstiger, want in veel kringen is dit onderwerp taboe.

Door verdraaiing van het evangelie was ze in haar gezin en in haar evangelische gemeente gemanipuleerd en te schande gemaakt. Ze ging gebukt onder een zware last. Jezus kwam met ‘goed nieuws’ om ons vrij te maken, maar zij werd door andere christenen onder druk gezet dat ze beter haar best moest doen om ‘een goed christen’ te zijn. Toen haar oprechte pogingen faalden, was het oordeel keihard: ze was ongedisciplineerd en onwillig – en misschien zelfs verloren.

Ze deed nog beter haar best om alles te doen wat haar werd voorgeschreven: meer Bijbellezen, meer bidden, meer financiële offers brengen. Uiteindelijk zocht ze uitgeput hulp. Maar inmiddels was ze er zo van overtuigd dat óók ik haar zou veroordelen, dat het bijna onmogelijk voor haar was om opnieuw bij een 'geestelijk gezagsdrager' om hulp te vragen. Het goede nieuws was slecht nieuws geworden. De boodschap van leven was zo verwrongen dat het innerlijke leven van deze vrouw bijna helemaal was uitgeperst.

Het gevolg was dat de genade voor haar volledig buiten beeld was geraakt. De kerk was niet langer een veilige plek. De voorganger had haar ziel verwond en ongetwijfeld, zo dacht ze, zou ik hetzelfde met haar doen.

Terwijl ik dit schrijf, ben ik ruim tien jaar voorganger in The Church of The Open Door (Kerk van de Open Deur). Het is altijd mijn streven geweest de genade van God te prediken als onze enige hoop op een relatie met God en onze enige bron van geestelijke kracht. Wij verkondigen dat God de gebrokenen tegemoet komt, de treurende troost en de hongerigen voedt. Wij gaan consequent de confrontatie aan met de schijnvroomheid van het wetticisme. We merken dat verwonde mensen genezing vinden, maar ook dat godsdienstige mensen boos worden.

Deze ene vrouw opende mijn ogen voor de impact die ongezond geestelijk gedrag kan hebben op mannen, vrouwen en kinderen. Christus heeft ons geroepen om vrij te zijn en rust te vinden (Hebreeën 4). Maar toch worden gekwetste en vermoeide mensen in het lichaam van Christus vaak aangespoord om harder te werken voor hun behoud, in plaats van te rusten in Gods genade. Als iemand vraagtekens plaatst bij deze 'formules', voelen degenen die een positie van geestelijk gezag bekleden dat als een bedreiging. Om een leer of hun eigen positie te beschermen, keren ze zich dan tegen hen die om hulp vragen.

Ik kan niet negeren wat ik hierin zie. Ik zie de symptomen van een ziekte waarvoor ik eindelijk een naam heb gevonden: geestelijk misbruik.

Het was, denk ik, geen toeval dat deze vrouw naar me toe kwam nadat ik over Matteüs 23 had gesproken. Dat is het gedeelte waarin Jezus de kenmerken en de impact van valse geestelijke leiders laat zien. Hij verklaart het tot zijn opdracht hun slachtoffers te beschermen. Als predikant zoek ik voortdurend naar alledaagse voorbeelden om de bijbelse waarheden te illustreren. In de ontmoeting met deze vrouw liet God me zien voor welke mensen Jezus heeft gestreden. In die zin werd het Woord vlees en kwam het verschijnsel geestelijk misbruik voor mij tot leven.

Hoewel sommige mensen aanstoot zullen nemen aan het begrip *geestelijk misbruik*, geloof ik dat deze ziekte vaker voorkomt dan wij denken. Dat is de reden dat ik dit boek wilde schrijven. Het is mijn diepste verlangen dat dit boek een bron van hulp en genezing zal zijn voor zowel slachtoffers als daders van geestelijk misbruik.

Jeff VanVonderen:

Frank was doorverwezen door een therapeut van een christelijke kliniek. Hij zat vast in zijn relatie met God, en de therapeut dacht dat ik hem misschien weer 'los' zou kunnen krijgen. Ik kreeg te horen dat Frank eigenlijk totaal geen zin had om met een voorganger te praten, maar dat hij wel wilde komen voor één of hooguit twee gesprekken.

Toen ik Frank begroette bij onze eerste afspraak, viel het me op hoe argwanend hij me de hand schudde. We liepen naar mijn werkkamer, maar toen we bijna bij de deur waren, leek het wel alsof Frank tegen een onzichtbare muur op botste. Hij bleef stokstijf staan en was lichamelijk niet in staat om die bepaalde ruimte binnen te gaan. Het duurde ruim een kwartier voordat Frank zo ver was. Tijdens ons eerste gesprek en in de gesprekken die volgden, vertelde Frank een verhaal over onvoorstelbaar geestelijk misbruik.

In zijn jeugd was hij het slachtoffer geweest van verschillende vormen van misbruik, van verwaarlozing tot openlijke

lichamelijke en seksuele mishandeling. Alsof dat nog niet genoeg was om te verwerken, werd hij vijftien jaar lang gemanipuleerd, gelasterd en seksueel misbruikt door verschillende voorgangers en christelijke hulpverleners bij wie hij hulp zocht.

Als hulpverlener belicht ik in dit boek een ander aspect van geestelijk misbruik dan mijn collega van de Church of The Open Door, Dave Johnson. Hij schrijft over verkeerde denkwijzen op het gebied van *geestelijk gezag* en *geestelijk onderwijs*. Ik schrijf voornamelijk als hulpverlener. Ik heb veel te maken met christenen die emotionele en geestelijke hulp zochten, maar door een verkeerde *behandeling* nog ernstiger verwond zijn geraakt.

Samen dienen wij nu al ruim tien jaar in de Church of the Open Door in Minneapolis. In die tijd hebben we mensen leren kennen met ongelooflijke wonden op hun ziel. En inmiddels hebben we zicht op de oorzaak van veel van die wonden. Aanvankelijk konden we het niet onder woorden brengen. Nu zien we dat we het overgrote deel van onze tijd en energie hebben besteed aan het helpen genezen van wonden die waren veroorzaakt door geestelijk misbruik. Dave en ik geloven allebei dat het nodig is om *hardop en doelbewust* te spreken over geestelijk misbruik in de gemeente, om dezelfde redenen die anderen aanvoeren dat niet te doen.

Als iemand een ander zo behandelt dat er lichamelijke schade wordt toegebracht, spreken we van lichamelijk misbruik. Als iemand emotioneel wordt beschadigd, heet dat emotioneel misbruik. Het woord hersenspoeling duidt op psychisch misbruik. Van geestelijk misbruik is sprake wanneer mensen zo worden behandeld dat ze geestelijk schade oplopen. Als gevolg daarvan raakt hun relatie met God, of dat deel van hen dat in staat is tot een relatie met God, verwond of beschadigd. In dit boek zullen we op verschillende manieren illustreren hoe dit gebeurt en hulp aanreiken voor hen die het slachtoffer zijn geworden van deze vorm van misbruik.

Wij schrijven niet om te veroordelen, maar om te helpen.

Bij het schrijven van dit boek was een aantal dingen voor ons van groot belang.

Het is onze bedoeling dat verwonde mensen door dit boek genade en bevrijding vinden. Maar voor degenen die de boosheid of het verdriet lange tijd hebben weggestopt, zal het lezen van ons boek ook pijnlijk zijn. Wij betreuren dat ten zeerste.

Wij willen niet dat de inzichten in dit boek worden gebruikt om mensen te beschadigen of kapot te maken, ook niet als het daders betreft. Wij denken dat deze mensen meestal zelf ook zijn misleid. Alleen als iemand zijn zonde niet wil toegeven, moeten er verdere stappen worden ondernomen. *Wees alstublieft voorzichtig met de inhoud van dit boek.*

We beschrijven veel praktijkgevallen. Onze dank gaat uit naar hen die ons hun verhaal wilden vertellen, zodat anderen hulp kunnen ontvangen. Sommige verhalen zijn onveranderd opgenomen, terwijl andere hier en daar om privacyredenen zijn gewijzigd zonder de strekking van het verhaal aan te tasten.

Dit is onze boodschap voor hen die het slachtoffer zijn geworden van geestelijk misbruik: Wij hebben uw hartenkreet gehoord. God heeft nooit gewild dat u werd misbruikt in zijn naam. Hij is vóór u. En zal altijd vóór u zijn (Romeinen 8)!

Wij hopen dat u door dit boek een vernieuwde, gezonde relatie met God zult opbouwen!

Geestelijk misbruik is een reëel verschijnsel dat daadwerkelijk voorkomt in het lichaam van Christus. Het is een geraffineerde val. Plegers van geestelijk misbruik zitten net zo goed gevangen in hun ongezonde opvattingen en daden als degenen die zij, bewust of onbewust, misbruiken.

*Wat is geestelijk misbruik? Hoe kun je het herkennen?
Bent u een slachtoffer?*

‘Help me...’

Jeri zat in de spreekkamer van een christelijk hulpverlener en vertelde dat ze wanhopig was. ‘Ik word gek,’ zei ze, ‘of ik sta vlak voor een grote doorbraak in mijn geestelijke groei.’

‘Dat zijn twee totaal verschillende dingen,’ merkte de hulpverlener op. ‘Waarop baseer je dat?’

Ze moest even slikken en vervolgde toen: ‘Een paar maanden geleden ging ik naar mijn voorganger, omdat ik me vaak neerslachtig voelde. Hij wist meteen wat de kern van mijn probleem was, maar ik weet niet wat ik eraan moet doen.’

‘De kern van je probleem...’ herhaalde de hulpverlener. ‘Wat was dat dan?’

Jeri keek naar de neuzen van haar schoenen. ‘Ik ben het probleem. Volgens mijn voorganger rebelleer ik tegen God.’

Stukje bij beetje vertelde ze een overbekend en betreurenswaardig verhaal. In Jeri’s gemeente wordt geleerd dat de Bijbel het Woord van God is, de norm waarnaar wij moeten leven. Maar de Bijbel wordt niet gebruikt als een leidraad voor het leven, maar als een middel om door God te worden geaccepteerd. Toen ze haar voorganger om hulp vroeg bij haar depressie, kreeg ze een ‘aanbiddingsrecept’ voorgeschreven. Ze moest aanbiddingsteksten uit haar hoofd leren en die telkens herhalen. Op die manier, zo werd haar verteld, zou ze meer op God en minder op zichzelf gericht raken. De depressie zou vanzelf verdwijnen als ze haar zondige zelfzucht had afgelegd.

Jeri volgde trouw het advies van haar voorganger, maar haar depressie bleef, en dat riep de nodige vragen op. Ze gaf aan dat depressiviteit veel voorkwam onder de vrouwen in haar familie en dat ze daarnaast ook nog wat lichamelijke problemen